

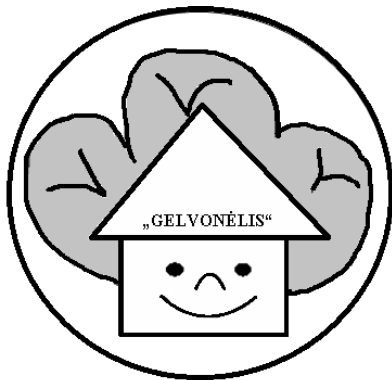
PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 28 d.
įsakymu Nr. 30-2109.

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio-darželio „Gelvonėlis“
Direktoriaus
2017 m. rugsėjo 1 d.
įsakymu Nr. V-22(4).

**VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO
„GELVONĖLIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

VILNIUS, 2017

TURINYS

I.	BENDROSIOJOS NUOSTATOS.....	3
	Bendri įstaigos duomenys. Vaikai ir jų poreikiai. Tėvų lūkesčiai. Vietos bendruomenės poreikiai. Įstaigos pedagogai. Įstaigos savitumai. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą. Požiūris į ypatingų vaikų ugdymą.	
II.	IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	8
III.	TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	8
IV.	UGDYMO MODELIS, METODAI, PRIEMONĖS	
	4.1. Taikomos technologijos.....	9
	4.2. Ugdymo metodai.....	10
	4.3. Ugdomosios veiklos planavimas.....	11
	4.4. Ugdymosi aplinka.....	11
	4.5. Siektinų vaikų ugdymosi pasiekimų jungimas į kompetencijas.....	13
V.	IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJOS, JŲ TURINYS IR VEIKSENŲ PAVYZDŽIAI	
	5.1. Socialinė kompetencija.....	15
	5.2. Sveikatos saugojimo kompetencija.....	19
	5.3. Pažinimo kompetencija.....	23
	5.4. Komunikavimo kompetencija.....	29
	5.5. Meninė kompetencija.....	33
VI.	UGDYMOSI PASIEKIMAI IR PAŽANGOS VERTINIMAS.....	37
VII.	NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	38

I. Bendrosios nuostatos

Bendri įstaigos duomenys. Ikimokyklinio ugdymo programos tiekėjas: Vilniaus lopšelis-darželis „Gelvonėlis“. Adresas –Gelvonų g. 1, LT-07140, Vilnius, telefonas – 2 46 49 21. El. pašto adresai: rastine@gelvonelis.vilnius.lm.lt, pavaduotoja@gelvonelis.vilnius.lm.lt.

Darželis įsteigtas 1981 m. gruodžio 31 d. Steigėjas – Vilniaus miesto savivaldybė. Institucijos grupė – 3110 (ikimokyklinio ugdymo įstaiga), tipas – 3112 (lopšelis-darželis), juridinis statusas – 1 (juridinis asmuo), identifikavimo kodas – 290031830.

Pagrindinė veiklos rūšis – ikimokyklinis ugdymas. Veiklos kodas – 801010. Darželis yra Vilniaus savivaldybės biudžetinė, nesiekianti pelno ikimokyklinio vaikų ugdymo institucija, padedanti tėvams vykdyti vaikų ugdymo funkcijas. Darželio veiklą koordinuoja Vilniaus savivaldybės administracijos Švietimo skyrius. Darbo režimas – penkiadienis.

Vilniaus lopšelis-darželis “Gelvonėlis” – viešasis juridinis asmuo, turintis išlaidų sąmatą, herbinį antspaudą, sąskaitą banke, įstatymų nustatyta tvarka galintis gauti paramą ir įsigyti paramos gavėjo statusą, savo veikla grindžiantis LR Konstitucija, Švietimo ir kitais įstatymais, Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos bei steigėjo norminiais teisės aktais ir lopšelio-darželio Nuostatais.

Vaikai ir jų poreikiai. Darželyje vaikai nuo 1,5 metų iki mokyklos ugdomi gimtąja jų kalba. Yra grupių vieno amžiaus vaikų, mišrių grupių. Nemažai vaikų, kurių šeimose kalbama dviem ar net trimis kalbomis. Dauguma vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje, materialiai aprūpintose šeimose. Darželyje tenkinami svarbiausi vaiko poreikiai – judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, bendravimo, pažinimo, saviraiškos, puoselėjami jo individualumas, iniciatyvumas, kūrybiškumas. Įstaiga turi darbo patirties su specialiujų poreikių vaikais, jų integracijos į vaikų kolektyvą.

Tėvų lūkesčiai. Nutardami leisti savo vaiką į ikimokyklinę įstaigą dauguma tėvų siekia patenkinti vaiko bendravimo su bendraamžiais poreikį. Tėvams svarbu pasirūpinti savo vaiko kokybišku ugdymu vaikystėje, ypač svarbus tinkamas pasirengimas mokyklai.

Rusų ir lenkų tautybės tėvai tikisi papildomų švietimo paslaugų. Baimindamiesi, jog vaikai ateityje gali turėti sunkumų dėl nepakankamo lietuvių kalbos mokėjimo, pageidauja, kad vaikai įgytų minimalius bendravimo lietuvių kalba įgūdžius.

Dalis tėvų nori, kad jų vaikai girdėtų, bandytų kalbėti, žaisdami mokytųsi anglų kalbos. Siekiama laiku reaguoti į tėvų poreikius, lūkesčius vaiko atžvilgiu.

Lenkų tautybės tėvai ypač palankiai žiūri į darželio ryšius su Lenkų kultūros namais, padeda šiuos santykius stiprinti, gilinti.

Vietos bendruomenės poreikiai. Lopšelio-darželio kaimynystėje daug gyvenamųjų namų. Jų gyventojai teritorijos bendruomenės narių interesams ir tikslams įgyvendinti į pagalbą pasitelkia įstaigos bendruomenę, kas liudija apie pastarosios, kaip veiklios jėgos, kuri gali būti panaudojama, įvertinimą. Tokiu būdu buvo surengta sėkminga bendra vietos gyventojų bei ugdytinių tėvų pilietinė akcija prieš gyvenamųjų namų statymą Ozo geologinio paminklo teritorijoje.

Įstaigos pedagogės su tėvų pagalba užmezgė ryšius su Šeškinės senjorų dienos centru „Atgaiva“, organizuoja susitikimus, bendras akcijas. Šio centro lankytojai ir vadovybė palankiai žiūri į bendradarbiavimą ir jo tolimesnį plėtojimą, teigiamai atsiliepia apie bendrus renginius.

Sėkmingai vystosi bendradarbiavimas su Šeškinės pradine mokykla, šalia esančiais lopšeliais-darželiais „Bitutė“, „Ozas“, „Jovarėlis“. Pasiekiamas abipusis pasitenkinimas įgyvendintais renginiais, projektais.

Istaigos pedagogai. Kvalifikuoti, siekiantys kvalifikacinių kategorijų, kompetetingi, ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys, keliantys savo kvalifikaciją dalyvaudami Europos struktūrinių fondų paramos projektuose bei UPC, LVJC, LEU PKTI, Šiuolaikinių inovacijų diegimo ir kompetencijų tobulinimo centro, Šiuolaikinių didaktikų centro, lenkų mokyklų mokytojų susivienijimo “Macierz Szkolna”, Mokyklų tobulinimo centro siūlomuose seminaruose.

Auklėtojos nagrinėja svarbius ugdymo klausimus per metodinius pasitarimus, ruošia pranešimus, dalijasi patirtimi mokytojų tarybos posėdžiuose, rodo, stebi ir aptarinėja atviras veiklas, domisi naujais leidiniais pedagogine tematika, dalyvauja miesto renginiuose, nemažai dėmesio skiria darželio aplinkos kūrimui, modernizavimui ir pritaikymui vaiko poreikiams, interesams. Pedagogų veikla vertinama, tobulinama remiantis mokslinėmis rekomendacijomis.

Istaigos savitumai. Lopšelyje-darželyje “Gelvonėlis” vaikai ugdomi daugiakultūrinės aplinkos sąlygomis. Turima lietuvių bei tautinių mažumų vaikų grupių – lenkų ir rusų. Ugdymas vyksta gimtąja kalba, tėvų pageidavimu į grupes priimami ir kitataučiai bei kitakalbiai vaikai. Ugdymas vyksta tautinių įpročių, tradicijų, kultūros, meno pagrindu, praktikuojami bendri renginiai, ugdomi toleranciją, supratimą, pagarbą “kitokiems”. Naudojama liaudies žodinė kūryba, ypač pasakos, kurios įvairiais būdais interpretuojamos: piešiamos, įgarsinamos, dramatizuojamos, pasigaminami jų veikėjai, pasakų motyvais kuriamos mįslės, vyksta viktorinos, vaikų ir suaugusiųjų muzikiniai vaidinimai.

Istaigoje dirba bendraminčių kolektyvas, pasižymintis šiltais santykiais, kuriantis palankų bendravimo bei bendradarbiavimo klimatą. Kartu su auklėtojomis kūrybiškai dirba meninio ugdymo pedagogė. Darželyje teikiamos papildomos meninio ugdymo paslaugos – veikia šokių, krepšinio, anglų kalbos būreliai. Jų laikas numatomas popietinėmis valandomis.

Darželio ypatingas išsidėstymas – šalia Ozo geologinio paminklo. Netoliese yra miškelis, vandens telkinys, pievelė, kalvos. Susidaro plačios galimybės vaikų betarpiškam bendravimui su gamta, buvimui gryname ore, gamtos reiškinių ir objektų stebėjimui, rūpinimuisi jais, o kartu vaikų ekologiniam, doriniam, fiziniam ugdymuisi.

Priešmokyklinių grupių pedagogės bendradarbiauja su netoli esančių mokyklų mokytojais, kviečia dalyvauti tėvų susirinkimuose, praktikuojami bendri renginiai bei ugdytinių lankymasis šiose mokyklose.

Programos filosofija. Programoje siejamos įvairių filosofinių ugdymo kryptų idėjos: **humanistinės** – vaikas turi teisę elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį, svarbi vaiko saviraiška; **egzistencialistinės** - draugiškai bendradarbiaudami ugdytojas ir ugdytinis mokosi vienas iš kito; **rekonstruktyvistinės** - ugdomas aktyvus, sąmoningas savo šalies ir pasaulio pilietis; **progresyvistinės** - ypač vertinami aktyvūs ugdymo metodai, kreipiantys ugdytinius į veiklą.

Programa remiasi psichologijos mokslo **ekologine raidos teorija**. Požiūrio teoretikas U. Bronfenbrenneris vaiko aplinką palygina su vienas kitame glūdinčių lizdų tinklu (asocijavo su rusiškų “matrioškų” virtine). Pagal jį, tinklo viduryje atsiduria vaikas, artimiausiai sąveikaujantis su šeima, draugais, darželyje su tiktais bendraamžiais – tai pirmo lygio socialinė aplinka. Vaiko raidos sėkmę ir kokybę įtakoja ir nuo jo nepriklausantys veiksniai: antro lygio socialinė aplinka - socialinė-ekonominė tėvų padėtis, jų palankumas vienoms ar kitoms auklėjimo nuostatoms, bei trečio lygio socialinė aplinka - visuomenės

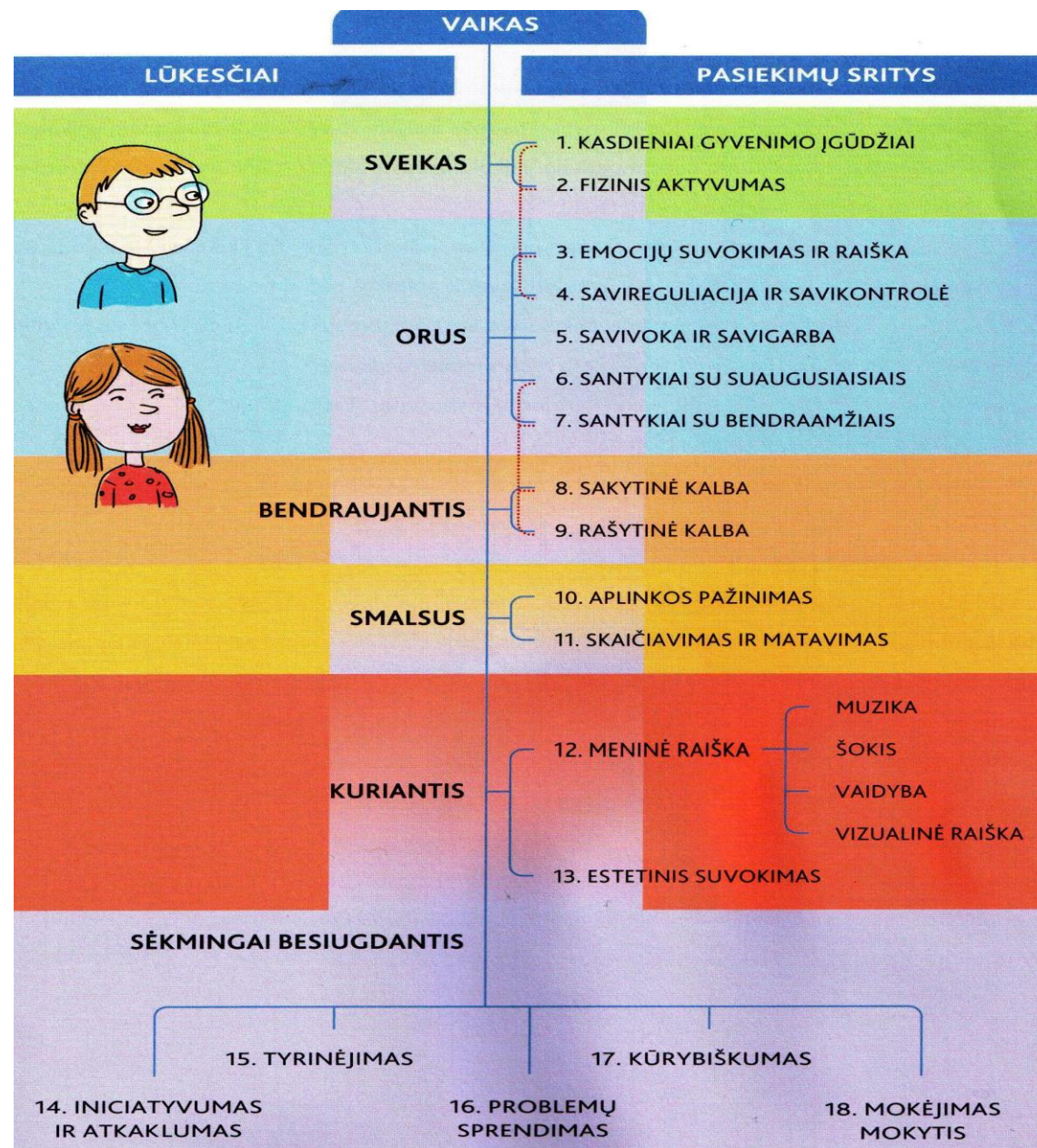
vertybės, papročiai, įstatymai. Todėl programos turinys skatina vaikų gebėjimą būti greta ir kartu su artimaisiais, draugais, plėtoja supratimą apie šeimą, giminę, etninę grupę, gimtinę, jos gamtą, kultūrą, numato ugdymą plačiąja prasme – kaip vaiko veiklą ir mokymąsi įstaigoje, namuose, giminėje, kitoje aplinkoje (parodose, šventėse, išvykose į gamtą ir kt.), stiprina įstaigos ir namų sąveiką, dalyvaujant bendroje veikloje, praktikuojant įvairias namų užduotis.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą. “Gelvonėlio” bendruomenė vadovaujasi Vaiko gerovės valstybės koncepcijos principais ir vertybėmis, siekia užtikrinti vaiko teises ir galimybes: augti kiek įmanoma sveikam, gauti gerą priežiūrą, gyventi saugioje aplinkoje, jaustis mylimam ir vertingam, tapti kompetentingam pasirūpinant savimi kasdieniniame gyvenime, jaustis oriam ir saugiam dėl savo kultūrinės ir tautinės tapatybės, plėtoti savo socialinius tarpasmeninius santykius ir pasitikėjimą. Kruopščiai rūpinamasi vaiko sveikatos saugojimu ir stiprinimu. Teikiamas prioritetas vaiko reikmėms, pagal galimybes vaikas dalyvauja priimant sprendimus.

Pedagogai gerbia paskelbtas Vaiko teisių konvencijoje teises:

- vaikas turi teisę laisvai reikšti nuomonę, į kurią turi būti atsižvelgiama veikloje, susijusioje su vaiku (str. 13);
- neįgalus vaikas turi teisę integruotis į socialinę aplinką (str. 23);
- vaiko mokymas ir lavinimas turi visapusiškai ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus, turi jam padėti pasiruošti aktyviam gyvenimui visuomenėje (str. 29);
- nacionalinių mažumų vaikai turi teisę į savo kultūros pasiekimus, kalbą ir religiją (str. 30);
- vaikas turi teisę į poilsį, žaidimus, dalyvavimą kultūrinėje ir meninėje veikloje (str. 31) ir kt.

Vaiko asmenybės ugdymosi siektini bruožai

Požiūris į ypatingų vaikų ugdymą

Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymas ir pasiekimų vertinimas. Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas organizuojamas vadovaujantis Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašu. Padedant vaikui lavintis, ugdytis pagal gebėjimus Ilimokyklinio ugdymo programa pritaikoma, individualizuojama, atsižvelgiama į nustatytus vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus ir vadovujamasi pedagoginės psichologinės tarnybos arba švietimo pagalbos tarnybos išvadomis ir rekomendacijomis. Pritaikyta ugdymo programa specialiųjų ugdymosi poreikių vaikui padeda dalyvauti bendrame ugdymo procese drauge su bendraamžiais, siekiant individualių ugdymosi tikslų. Pritaikant programą atsižvelgiama į ugdymosi sunkumus sąlygojančias priežastis: vaiko raidos ypatumus (negalė, sutrikimas, laikini sunkumai), intelekto lygį, ugdymo aplinką, ugdytinio potencines galimybes, kuriomis vaiko stiprybėmis ugdymo veikloje bus galima remtis. Individualizuojant programą sukonkretinamas, siaurinamas jos turinį, daugiau laiko skiriama svarbiausių gebėjimų ugdymui, atsižvelgiant į praktinį žinių pritaikymą gyvenime, į įgūdžių įgijimą. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymosi pasiekimai vertinami naudojantis „Ilimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“, pasiekimų vertinimo rezultatai aptariami su tėvais, nes geriausių rezultatų pasiekama, kai visi pagalbą vaikui teikiantys asmenys derina ugdymo metodus, laikosi nuoseklumo, derina veiksmus.

Gabių vaikų ugdymas ir pasiekimų vertinimas. Individualūs polinkiai ir poreikiai, sutapę su supančia ir skatinančia aplinka, turi lemiamos reikšmės kiekvieno žmogaus raidai. Kad gabus vaikas darželyje jaustųsi gerai praktikuojami:

- susitikimai su bendraminčiais;
- žaisminga (nenuobodi) ugdymosi aplinka;
- galimybių tenkinti individualius poreikius užtikrinimas;
- mokytojų-patarėjų konsultacijos;
- paskatinimas, padrąsinimas veikti;
- aplinkinių nusistatymas priimti juos tokius, kokie yra.

Gabiems vaikams sudaromos teisingos „vystymosi“ sąlygos. Tai yra - aktyvus bendravimas, teisingas stimuliavimas ir skatinimas, mėginimas tenkinti šių vaikų ypatingus poreikius, naudojimas turimos medžiagos, neįpersant ir neprimetant vaikui to, kuo jis nesidomi, t.y. rėmimasis vaiko polinkiais, atsižvelgiant į nepakartojimą ir skirtingumą, nuolatinio dėmesio reikalavimą. Tuomet labai reikšmingi pedagogų pastabumas, kompetencija, geranoriškumas, veiklumas. Suprantant, kad programų, ypač tų, kurios skirtos itin gabiems vaikams, realizavimui reikia aukštos kompetencijos specialistų ir stengiantis užtikrinti sąlygas vaiko atitinkamam ugdymuisi, su tėvais aptariamos tolimesnio ugdymo perspektyvos. Gabių vaikų ugdymosi pasiekimai vertinami naudojantis „Ilimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“, orientuojantis į aukštesnius pasiekimų žingsnius, ypač srityse, kuriose vaikas aktyviai pralenkia bendraamžius. Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais.

Dvikalbių vaikų ugdymas. Užtikrinamas vaikų poreikis būti su visais ir kaip visi. Auklėtojas įsiklauso į vaiką, bendrauja su juo, rodo jam dėmesį, aiškina nesuprantamus žodžius, frazes, padeda pasijusti matomu, išgirstu, išklausytu, suprastu, kalbinamu, padrašinamu, dalyvaujančiu. Šnekamosios kalbos vaikai išmoka bendraudami kasdienėse buitinėse situacijose, žaisdami vaidmeninius žaidimus, suprantant kalbą iš aplinkoje esančių simbolinių ženklų, signalų, matydami vadinamus daiktus, veiksmus.

II. Ikimokyklinio ugdymo principai

Humaniškumo

Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti individualių ir socialinių poreikių, pripažįstama jo teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį.

Sveikatos ir gerovės

Laikant sveikatą turtu, kurį reikia puoselėti ir tolygiai gerinti, sukurama vaiko sveikatai palanki ugdymosi aplinka, formuojama sveika gyvensena ir jos kultūra, ugdymas vyksta atsižvelgiant į vaiko psichofizines galimybes, individualius poreikius, amžių.

Socialinio ir emocinio kryptingumo

Ugdomas vaiko pagarbus požiūris į bendravimą su kitų tautybių žmonėmis, jų kultūrą, aplinką, darbą, plėtojamas vaiko socialinis patyrimas.

Tautiškumo

Žadinamas vaiko tautinio tapatumo jausmas, praturtinama ir plėtojama šeimoje įgyta kultūrinė patirtis, skatinamas noras pažinti ir perimti tautos kultūrą, puoselėjama vaiko meilė ir pagarba savo tautos tradicijoms, papročiams, muzikai.

III. Tikslas ir uždaviniai

PROGRAMOS TIKSLAS:

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

UŽDAVINIAI:

- Vaikai veiks, bendraus, bendradarbiaus su bendraamžiais ir suaugusiais, įsigys pasitikėjimą savimi bei savo gebėjimais, artimaisiais, pedagogais ir draugais;
- Plėtosis vaiko geranoriškumas ir empatija, gebėjimas gerbti kitus, pripažinti kito teisę elgtis savaip;
- Vaikai perims sveikatą stiprinančias gyvenimo nuostatas, bus fiziškai aktyvūs, ugdysis fizinės kūno galias ir judesio kultūrą;
- Vaikai domėsis aplinka, žmonėmis, gamta, ugdysis ekologinį supratingumą, plėtosis jų gamtosaugos patirtis;

- Vaikai išbandys įvairius pasaulio pažinimo būdus: tyrinėjimą, stebėjimą, klausinėjimą, eksperimentavimą, informacijos paieškas;
- Ugdysis vaikų meilė ir pagarba gimtajam žodžiui; vaikai pratinsis laikyti kalbinio bendravimo etikos, naudoti kalbą kaip universalios saviraiškos priemonę – reikš mintis, jausmus, nuotaikas, savo nuomonę, pasakos patirtus įspūdžius;
- Ugdysis vaikų kūrybiškumas, jautrumas aplinkos estetikai ir meno kūriniais, jie atskleis save meno priemonėmis ir kitais būdais.

IV. Ugdymo modelis

4.1. Taikomos technologijos

Ugdymo tikslams pasiekti pedagogai taiko įvairias ugdymo technologijas. Pagrindinė - **kūrybinės vaiko ir pedagogo sąveikos technologija**. Šios technologijos teorinės išnašos – humanistinė savivokos ir saviraiškos teorija (A. Maslow ir C. Rogers), socialinė asmenybės raidos teorija (E. Erikson), konstruktyvizmas (J. Piaget). Ši teorija taikoma siekiant demokratiškų vaiko, pedagogo ir kitų ugdymo proceso dalyvių santykių, puoselėjant kultūros vertybes ir kt. Pedagogas inspiruoja vaikus veiklai, pasiūlydamas gerą temą, idėją, problemą, sumanymą, ką būtų galima daryti, tirti; skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglamentuoja vaikų veiklos žingsnių.

Kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika:

- pedagogas įtraukia vaikus į veiklą pasiūlydamas gerą idėją, temą, problemą, sumanymą, ką būtų galima daryti, tirti: skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglamentuoja vaikų veiklos žingsnių;
- pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti;
- priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos, bendraujama, bendradarbiaujama;
- užduodamas atvirus klausimus pedagogas netiesiogiai vadovauja vaikų ieškojimams, moko įveikti sunkumus, praturtina jų sumanymus.

Spontaniškasis ugdymas:

- pedagogas pritaria bet kokiai vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi;
- emociškai palaiko vaiko veiklą – pagiria, pasidžiaugia;
- ugdymui panaudoja netikėtai susidariusias situacijas;
- pasiūlo priemonių vaiko poreikiams ir interesams tenkinti.

Ugdymas pavyzdžiu:

- pedagogas taiko įvairaus vaiko dėmesio atkreipimo būdus;

- pedagogas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje, vaikams patrauklu pamėginti daryti tą patį;
- pedagogas padeda kokią nors veiklą, vėliau ją savarankiškai tęsia vaikai;
- pedagogas kaip vaikų žaidimų ar veiklos partneris kartu dainuoja, vaidina, dalyvauja projektuose;
- pedagogas mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams;
- tėvai skatinami dalyvauti ugdymo procese, kad vaikas turėtų galimybę mokytis iš jų patirties.

Derinamos dar kelios technologijos. Viena jų – ugdymosi skatinimas, **sukuriant tinkamą aplinką** (A. Gesell). Pedagogas sukuria grupėje jaukias erdves vaikų veiklai, pripažįsta vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą. Pedagogas vaikui daro įtaką, modeliuodamas aplinką.

Ugdymosi skatinimas sukuriant tinkamą aplinką (A. Gesell) :

- pedagogas sukuria grupėje jaukias atskiras erdves vaikų veiklai;
- skatina vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai;
- pripažįstama vaiko teisė rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą;
- taikomi vaikų dėmesio patraukimo žaislais ir priemonėmis būdai.

Dar viena technologija – **terapinio ugdymo**. Tai individualių paramos būdų taikymas, pedagoginių džiaugsmo terapijos metodų taikymas, parama įveikiant sunkumus ir sprendžiant problemas. Ši technologija stiprina vaiko vidines galias, didina atsparumą neigiamiems aplinkos poveikiams, skatina vaiką kreiptis pagalbos į kitus ir padėti kitiems.

Terapinis ugdymas: pedagogas

- taiko atpalaidavimo būdus;
- taiko individualios paramos būdus;
- taiko pedagoginius žaidimo būdus;
- padeda išmokti įveikti sunkumus, spręsti problemas.

4.2. Ugdymo metodai

Taikomi įvairūs į vaiką orientuoto aktyvaus **ugdymo metodai**:

Kūrybiniai metodai: žaidimas, probleminis mokymas, tiriamasis pokalbis, darbinis ugdymas, kūrybinė vaizduojamoji veikla. Sudaro sąlygas vaikams reikšti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų, plėtoti kūrybinias galias.

Netradiciniai metodai: minčių lietus, minčių ežys, sumaišytas eiliškumas (tikslios įvykių eigos atstatymas), atvejo analizė, vaidmenų atlikimas, žaidimas, interviu. Jie skatina vaikų teigiamas emocijas, padeda formuoti socialiniams įgūdžiams, išsakyti idėjas, mintis, išklausti kito nuomonę, išspręsti konfliktus,

natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą. Sudaroma galimybė vaikui spręsti visus su juo susijusius gyvenimo klausimus: aplinkos kūrimo, veiklos planavimo, problemų, reiškinių aptarimo. Pedagogas išsiklauso į vaiko siūlymus, kartu su vaiku apmąsto ir sprendžia įvairias problemas, aiškinasi reiškinius, jų esmę.

Praktiniai-operaciniai metodai: pratybos, praktiniai darbai, eksperimentai, ekskursijos, išvykos. Padeda vaikams per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką, ugdo gebėjimą pritaikyti žinias, aiškinant natūralius procesus ir reiškinius.

Teikiamieji-atkuriamieji informaciniai metodai: žaidimas, pasakojimas, pokalbis, demonstravimas, aiškinimas, stebėjimas, eksperimentas, loginis įrodymas, paieškos, atpasakojimas. Suteikia galimybę perduoti, atgaminti ir vėliau panaudoti informaciją.

Projektinio metodo taikymas padeda pajavairinti ugdymo procesą, atsižvelgti į platesnį grupės, įstaigos poreikį.

4.3. Ugdomosios veiklos planavimas

Ugdomosios veiklos planavimas padeda veiksmingiau siekti vaikų ugdymosi rezultatų ir užtikrinti vaikams patrauklų, prasmingą patirtinį ugdymąsi. Įstaigoje taikomas **į vaikų ugdymosi rezultatus orientuotas atvirasis ugdomosios veiklos planavimas**, kai atsižvelgiant į jau turimus vaikų gebėjimus, nuostatas, žinias ir supratimą, jų individualius ugdymosi poreikius, numatomi konkretūs uždaviniai ir planuojami pasiekti vaikų ugdymosi rezultatai, apmąstoma, kokia veikla, priemonės, aplinka bus patraukli vaikams ir geriausiai padės pasiekti plane numatytų tikslų. Numatoma, kaip bus derinama ikimokyklinio ugdymo auklėtojo inicijuojama ir spontaniška vaikų veikla, kaip į ugdymo procesą įsitrauks tėvai, kiti ugdytojai. Planavimas atviras, nes iš anksto planuojami tik ugdymosi rezultatų siekimo gairės, paliekant galimybę planą pildyti, koreguoti įgyvendinimo metu. Būtina planavimo proceso dalis – refleksija. Auklėtojas apmąsto, kokius gebėjimus, nuostatas, žinias ir supratimą vaikai ugdėsi sėkmingai, o kokius - ne taip sėkmingai, ar tinkamai buvo parinktas ugdymo turinys, idėjos vaikų veiklai, ar jos atitiko vaikų interesus ir mokymosi būdus, ar veikla nebuvo per sunki, ar pakako ikimokyklinio ugdymo auklėtojo paramos ir kt. Apmąstoma keleta idėjų, kaip kitaip tokią veiklą reikėtų organizuoti ateityje.

4.4. Ugdymosi aplinka

Aplinka turi įtakos ugdytinių fizinei raidai bei dvasinei brandai, emocinei savijautai, ugdymosi motyvacijai, bendravimo ir bendradarbiavimo poreikių įgyvendinimui. Aplinka turi užtikrinti emocinį vaikų saugumą, garantuojant sąlygas ugdymuisi, darbui, bendravimui, kūrybai. Pedagogas modeliudamas, keisdamas, turtindamas aplinką orientuojasi į vaiko amžių, jo poreikius, galimybes, ugdymosi tikslus bei uždavinius. Aplinka - viena iš svarbiausių ugdymosi sąlygų ugdytiniui. Ji yra:

- Saugi, atitinkanti sanitarinius - higieninius reikalavimus;
- Lengvai tvarkoma, keičiama, nuolat atnaujinama;
- Laiduojanti gerą vaiko savijautą;

- Skatinanti aktyviai veikti ir padedanti atsipalaiduoti;
- Skatinanti vaiko savarankiškumą;
- Estetiška ir funkcionali.

Grupės aplinkoje žaislai ir ugdymo priemonės išdėliojamos vaiko lygyje, lengvai pasiekiamos ir turi savo vietas. Erdvėse (kampeliuose) sukurtos sąlygos įvairiai vaikų veiklai. Grupėse siūloma palikti ir išlaikyti erdves, kurios netrukdytų vaiko judėjimui. Rekomenduotinos ir poilsio zonos, padedančios vaikui atsipalaiduoti, nusiraminti po triukšmingos veiklos ar kitais atvejais. Stengiamasi, kad šis kampelis būtų labiau atitolęs nuo triukšmingų veiklos erdvių, aprūpintas minkštais patogiais baldais ar pagalvėlėmis, atitvertas širmelėmis. Grupėje rekomenduotinas ir naujienų kampelis, kuris sudomintų vaikus, ar nukreiptų juos naujai savaitės temos. Mokyklos ugdymo programa numato, kad visos grupės erdvės ir lauko aikštelės būtų funkcionalios ir maksimaliai išnaudotos.

Edukacinė aplinka:

Pedagogai, tėvai – pagrindiniai vaikų ugdymosi partneriai. Neabejotina, kad edukacinė **aplinka (fizinė ir psichologinė)** - dinamiška ugdymosi erdvė, sukurta ir veikianti edukatoriaus (pedagogo, tėvo) numatytam ugdymo tikslui pasiekti – trečiasis „pedagogas“.

Fizinė aplinka:

- grupės aplinka padalinta į įvairaus dydžio saugias, jaukias, estetiškas erdves: kūrybinei veiklai, pažintinei – tiriamajai veiklai, aktyviam judėjimui, kūrybiniams-vaidmeniniams žaidimams. Aplinka pertvarkoma atsižvelgiant į vaikų amžių, poreikius ir ugdymo tikslus. Pedagogų fantazija neribojama, skatinama inovacijų paieška;
- visos priemonės, žaislai ir kt. lengvai vaikų pasiekiami, prieinami;
- grupėse kuriami orientaciniai kampeliai (ramybės, aktyvaus judėjimo, meniniai, skaitymo ir t. t.);
- vaikų veikla plėtojama ne tik grupėje. Salė pritaikyta vaikų meninei ir judriai veiklai, renginiams. Lauke įrengtos kiemo aikštelės vaikų žaidimams.

Psichologinė aplinka:

- saugus, pasitikėjimą skatinantis mikroklimatas;
- palanki vaikų adaptacija bendradarbiaujant su šeima;
- ugdymo procesas planuojamas ir organizuojamas atsižvelgiant į spontaniškai kilusias vaikų idėjas ir suteikiant pagalbą jas įgyvendinant;
- problemų sprendimas „čia ir dabar“;
- bendrumo pojūčio formavimas – vaikas pilnavertis darželio bendruomenės narys.

Materialinė aplinka

Grupės aplinkoje vaikams gausu bendro naudojimo priemonių: kūrybiniams - siužetiniams žaidimams, vaikų vaidybai, dailei, muzikai, judėjimui, pažintinei – tiriamajai veiklai.

Pagrindinės vaiko ugdymosi priemonės: **vaizdinės** ugdymosi priemonės (žemėlapiai, plakatai, tautinio, gamtosauginio, meninio turinio atributika ir kt.); priemonės **pažintinei veiklai** (žmonių buities, profesijų atributai, žaislai, transporto priemonės, įrankių rinkiniai, eismo ženklai, gyvūnų, paukščių figūrėlės ir kt.); **kalbos ugdymui** (enciklopedijos, paveikslai, žurnalai, plakatai, vaikiškos knygelės, pratybos, pasakų įrašai ir kt.); **žaidimų ir kūrybos** priemonės bei medžiagos – žaidimai, žaislai, atributai socialinių įgūdžių raidai (siužetiniai, konstrukciniai, techniniai žaislai, šviesos stalai ir kt.); priemonės **meniniam ugdymui** (tapymui, lipdymui, muzikavimui, vaidybai, instrumentai, ir kt.); **judėjimo skatinimui** (kamuoliai, šokdynės, lankai, sportinis inventorių ir kt.); **įranga** (flanelinė lenta, magnetinės lentos, kamštinės lentos, širmos, kilimėliai, kilimai, pagalvėlės, sekcijos, lentynos, spintelės, smėlio stalai ir kt.); **IKT priemonės** (kompiuteriniai didaktiniai žaidimai, mokomoji programinė, techninė įranga, metodinė medžiaga, informacinės ir vaizdinės priemonės). Visos priemonės, žaislai, knygos ir kiti išdėstyti taip, kad vaikams būtų prieinami, skatintų smalsumą, norą žaisti, veikti, ieškoti, tirti, atrasti, pažinti.

Ugdančiosios aplinkos priemonėmis siekiama nepažeisti HN reikalavimų. Orientuojamasi į saugius ir estetiškus, funkcionalius ir žadinančius vaikų kūrybines galias žaislus bei kitas ugdymo priemones, kurios žadintų ugdytinių mąstymą, mokytų saugumo įvairiose situacijose, motyvuotų veiklai. Skatintinas dažnesnis siurprizinių momentų, naujų technologijų taikymas, įvairūs eksperimentai.

Pedagogai kuria ir gamina priemones vaikams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Priemonių tikslas - motyvuoti ir skatinanti vaikus pačius aktyviai veikti: kurti, tyrinėti, atrasti, pasirinkti, tobulinti savo praktinius gebėjimus, eksperimentuoti, būti kūrybiškais.

4.5. Siektinų vaikų ugdymosi pasiekimų jungimas į kompetencijas

Vaiko ugdymas nukreiptas į vaiko poreikius: žaisti, kurti, tyrinėti, judėti bei tenkinti individualius vaiko poreikius. Vaikas veikdamas tai, kas jam įdomu, bendraudamas su bendraamžiais ir suaugusiais, įgyja socialinių, pažintinių, meninių gebėjimų, tampa fiziškai ir emociškai brandesnis, labiau savimi pasitikintis, laisvesnis, kūrybiškesnis, įdomesnis draugams. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijas („Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ (2013), Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001).

Ikimokyklinės programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kompetencijos: socialinė, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo, meninė. Į šias 5-ias vaiko ugdymosi kryptis sujungtos 18 vaiko pasiekimų sričių, kurios aprašytos ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijose. Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje pasiekimų srityje išskiriami siektini 1,5–3 m. vaikų (ankstyvasis amžius) ir 4–6 m. vaikų (ikimokyklinis amžius) pasiekimai ir pateikti kiekvienos kompetencijos vaikų veiksenų pavyzdžiai.

Vaikų pasiekimų jungimas į kompetencijas

V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijos, jų turinys ir veiksenų pavyzdžiai

5.1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Ugdymo(si) pasiekimų sritys: savivoka ir savigarba, emocijų suvokimas, savireguliacija ir savikontrolė, santykiai su bendraamžiais, santykiai su suaugusiais, iniciatyvumas ir atkaklumas;

Esminės nuostatos:

- vertina save teigiamai;
- domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais;
- sutelkia dėmesį;
- geba valdyti emocijų raišką ir elgesį;
- nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais;
- didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais;

Ugd. sritis	Žingsniai	Esminiai pasiekimai
SAVIVOKA IR SAVIGARBA	2	• Pradedą save suvokti: supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai jam neleidžia to daryti; • Džiaugiasi savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti; • Pareiškia asmens nepriklausomybę - asmeninius daiktus gina, laiko tam tikroje vietoje; • Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis.
	3	• Turi savo „aš“-įvaizdį, kurį sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi.
	4	• Supranta, kad turi nuo kitų atskirus savo norus, ketinimus, jausmus; • Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ar kitas asmuo; • Tėvams pasakoja, ką veikė darželyje, nes supranta, kad jie nežino - jų nebuvo kartu; • Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.
	5	• Suvokia save kaip savarankišką asmenį, turintį teigiamų savybių ir kai kurių neigiamų taisytinų bruožų, todėl savęs vertinimas nepastovus; • Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.
	6	• Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus; • Save apibūdina, nusakydamas fizinės ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei; • Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai.

EMOCIJŲ SUVOKIMAS	2	• Reiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį; • Atpažįsta kitų džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.
	3	• Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus; • Atpažįsta kitų emocijas pagal elgesį, reaguoją į veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.
	4	• Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose žmonės jaučia skirtingas emocijas, pavadina, išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza; • Atpažįsta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoją (pvz., stengiasi paguosti, padėti).
	5	• Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis; • Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.
	6	• Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis; • Iš mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį, kuriam geranoriškai stengiasi padėti; • Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ	2	• Nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas; • Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.
	3	• Ramus, jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos; • Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.); • Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.
	4	• Ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes; • Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių; • Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.
	5	• Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais; • Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes; • Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių; • Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.
	6	• Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį ir susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose; • Dažniausiai savarankiškai laikosi susitarimų, taisyklių.
SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS	2	• Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą, jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako; • Pats pasirenka vieną žaislą iš kelių, kartoja pavykusius judesius, pradeda žaisti kartu.
	3	• Žaidžia greta, trumpam pažaidžia bendrus žaidimus; • Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo; • Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.
	4	• Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą); • Žaisdamas tariasi dėl vaidmenų, siužeto, dalijasi žaislais, padedamas suaugusiojo palaukia eilės, priima kompromisinį pasiūlymą; • Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius, su kuriais lengvai susipyksta ir susitaiko.

	5	• Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia; • Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą; • Atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu, duoda pažaisiti arba žaidžia juo paeiliui; • Pats randa konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos; • Gali turėti net kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.
	6	• Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti gerus santykius, toleruoja rasinius skirtumus; • Tariausi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų ir veiklos, dėl visiems priimtino elgesio; • Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl; • Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems; • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę bent su vienu vaiku.
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS	2	• Aktyviai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo; • Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos; • Bijoti nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų; • Bendradarbiauja su suaugusiuoju - prisijungia, padeda, vykdo prašymus, ieško akių kontakto, laukia pritrimo ir kt.
	3	• Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis; • Mėgdžioja, bet nori veikti savarankiškai, žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas, ne visada priima suaugusiojo pagalbą.
	4	• Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariausi; • Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus; • Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju; • Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo.
	5	• Įtraukia susugusijį į bendrą veiklą, pokalbius ir drąsiai bendrauja. Priima pasiūlymus veiklai; • Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas ir laukia komentarų; • Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau gali priešintis; • Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis pažįstamoje aplinkoje.
	6	• Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti, tariausi, diskutuoja, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai; • Gali paaiškinti, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio asmens; • Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS	2	• Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.
	3	• Pasirenka veiklą ir žaidžia vienas ar su draugais.
	4	• Kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą su draugais; • Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą vaikų grupei, visai vaikų grupei; • Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.
	5	• Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.
	6	• Siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą; • Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.

<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai</i>	
Ankstyvasis amžius • Piešimas „Mano namas“, „Aš“; • Savo ir draugų šeimos nuotraukų žiūrėjimas; • Stalo žaidimai (emocinio intelekto žaidimas „Linksmas - liūdnas“ ir kt.) • Ratelių, judrieji žaidimai; • Žaidimai su didaktine lėle: „Lėlė serga“, „Lėlė su draugais geria arbatą“, „Paruoškime dovanėlę lėlei“, „Svečiuose“;	Ikimokyklinis amžius • Kartu su auklėtoja grupės elgesio taisyklių kūrimas; • Dalyvavimas probleminiuose pokalbiuose (pvz. „Ką daryti, kai supyksti?“, „Jei labai norisi...“, „Ar geras žodis sušildo?“, „Kaip suderinti savo ir draugo norus“, „Tavo draugas nekalbus ir pasipūtęs. Ką daryti?“ ir t.t.); • Ruošimas kartu su auklėtoja grupės talentų lentos „Ką gerai moka ir geba mūsų draugai“ (prie savo nuotraukos paveikslėliais pažymi, ką kiekvienas geba geriausiai); • Įsivertinimas savo elgesio pildydamas „Gerų poelgių kraitelę“ arba „Mano poelgių namelį“; • Kartu su tėveliais kūrimas „Šeimos šūkio“, „Šeimos herbo“; • Kūrimas plakatų: „Mano tėčio ir mamos darbai“, „Mano tėtė – geriausias“, „Aš jau moku ir galiu...“ ir pan.; • Kartu su auklėtoja leidimas grupės, darželio laikraštukų tėveliams; • Klausimasis pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis; • Jausmų vaidinimas; • Stalo žaidimai su draugais; • Vaikų balsų įrašų klausimasis, nustatant, kokios jie nuotaikos: linksmi, liūdni, pikti, ramūs ir pan.; • Siužetų „Geri ir blogi poelgiai“ paveikslėlių dėliojimas; • Mimikos žaidimai prieš veidrodį – emocijų įvardinimas; • Dalyvavimas gerumo akcijose; • Socialiniai žaidimai „Pasakyk komplimentą“, „Padovanok šypseną“, „Laiškas sergančiam draugui“, „Būk susikaupęs ir neišsiduok!“ ir kt.; • Etninės kultūros tradicijų perėmimas dalyvaujant šventėse, susipažįstant su tautos tradicijomis ir papročiais; • Varžybos, viktorinos, pramogos su kitų grupių (kitos kultūros, bendravimo kalbos) vaikais; • Staigmenėlių paruošimas, pasakų vaidinimai jaunesniųjų grupių vaikams; • Namų darbų atlikimas su tėvelių pagalba.

5.2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Ugdymo(si) pasiekimo sritys: fizinis aktyvumas, kasdieniai gyvenimo įgūdžiai, savireguliacija ir savikontrolė

Esminės nuostatos:

- noriai, džiaugsmingai juda;
- noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius;
- saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje;
- nusiteikę sutelkti dėmesį, būti kantrūs, valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Ugd. sritis	Žingsniai	Esminiai pasiekimai
FIZINIS AKTYVUMAS	2	• Pratinasi prie sveiko gyvenimo būdo; • Keičia judėjimo kryptį ir ritmą; • Noriai koordinuotai juda; • Išlaiko pusiausvyrą, atlieka veiksmus, reikalaujančius akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesių derinimo.
	3	• Tenkina judėjimo poreikį; • Išlaiko pusiausvyrą, derina judesius ir veiksmus; • Įvaldo spyruokliuojančius judesius; • Pastovi ant vienos kojos; • Tiksliai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina, peržengia, eina plačia linija; • Bėga keisdamas kryptį, greitį; • Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų; • Atsispirdamas abiem kojomis pašoka, nušoka, persoka; • Derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.
	4	• Suvokia asmeninį saugumą lemiančius veiksniai; • Tyrinėja ir koordinuoja savo kūno judesius ir galimybes; • Išsireiškia judesiu, improvizuoja; • Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų; • Atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis; • Eina ant pirštų galų, eina siaura linija, gimnastikos suoleliu; • Lipa laiptais aukštyn–žemyn nesilaikant už turėklų;

	• Šokinėja abiem ir ant vienos kojos; • Mina ir vairuoja triratuką; • Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų; • Atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka; • Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį; • Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.
5	• Rūpinasi savo sveikata; • Išsireiškia kūnu; • Įvaldydamas vis naujus judesius, jaučia savo kūno galimybes; • Koordinuoja kūno judesius, stiprina fizinės galias; • Eina pristatant pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, vingiais, aukštai keliant kelius, atliekant judesius rankomis; • Bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų; • Šokinėja vietoje ir judant pirmyn, ant vienos kojos, per virvutę, peršoka kliūtis, pašoka siekdamas daikto; • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai; • Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka; • Meta, spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, gaudo, mušinėja; • Įsisupa ir supasi sūpynėmis.
6	• Žino saugaus ir sveiko elgesio taisykles; • Jaučia kūno galimybes, stiprina fizinės kūno galias; • Išsireiškia judesių, improvizuoja, vaizduoja; • Įvairiais būdais eina, bėga (pristatomu žingsniu, pirmyn, į šalį, aukštai keliant kelius, pakaitiniu žingsniu, pristato pėdą prie pėdos); • Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į tolį, į aukštį; • Važiuoja dviračiu; • Tobulina rankos ir pirštų judesius: valdo pieštuką, žirkles; • Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derina veiksmus.

KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI	2	• Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai; • Kartais parodo mimiką, ženklais arba pasako, kai nori „ant puoduko“; • Įvaldo savitvarkos veiksmus: suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“, plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį; • Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.
	3	• Valgo ir geria savarankiškai; • Pradedą naudoti stalo įrankius; • Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti; • Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko, nusirengia ir apsirengia; • Padedamas bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas; • Padeda vieną kitą daiktą į vietą.
	4	• Valgo gana tvarkingai; • Primenamas po valgio skalauja burną; • Žino, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves; • Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą; • Įvaldo savarankišką naudojimąsi tualetu ir tvarkymąsi po jo; • Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą; • Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį; • Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų; • Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.
	5	• Dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais; • Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas; • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus; • Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto; • Priminus tvarkosi žaislus; • Valgo tvarkingai; • Servuoja ir tvarko stalą vadovaujamas suaugusiojo; • Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai; • Stengiasi saugoti save ir kitus.
	6	• Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą; • Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą; • Padedamas suaugusiojo servuoja ir po valgio sutvarko stalą; • Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika; • Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių, saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais; • Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus; • Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ	2	• Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas; • Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.
	3	• Rodo pasitenkinimą kasdienine tvarka bei ritualais.
	4	• Primenant laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių; • Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių; • Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus.
	5	• Primenant kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.
	6	• Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių; • Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai	
Ankstyvasis amžius • Judrieji žaidimai; • Čiuožimas, sūpimasis; • Eijimas savo paties pėdsakais smėlyje, sniege; • Sportavimas netradicinėje aplinkoje, laisvas lakstymas po kiemą, salę – sustojimas išgirdus garsinį signalą (plojimą rankomis, varpelio skambėjimą); • Ropojimas, šliaužimas pro kliūtis, perlipimas, perlendimas per įvairias kliūtis; • Ridenimas kamuolio pirmyn ir jo vijimasis; • Smulkiosios motorikos lavinimo žaidimai – nėrimas, įdėjimas, dėliojimas, varstymas, konstravimas, aplikavimas ant flanelegrafo; • Putimas, plunksnų gaudymas; • Savitarnos, higieninių įgūdžių įgijimas, palydint nuotaikingais eilėraštauais, mažais folkloriniais kūrinėliais; • Žaidimai su didaktine lėle: „Lėlė ruošiasi pasivaikščiujimui“, „Lėlė prausiasi“.	Ikimokyklinis amžius • Orientaciniai bei judrūs žaidimai: „Gandras ir varlės“, „Kas pagaus pelytę?“, „Daryk kaip aš“, „Veidrodis“, „Aukščiau žemės“, gaudynės, ir pan., kai bėgioja keičiant kryptį, tempą, šokinėja abiem kojom; • Laipiojimas pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos siennele; • Mankštinimasis, rungtyniavimas estafetėse; • Važinėjimas rogutėmis nuo kalniuko; • Sportiniai žaidimai - futbolas, „krepšinis“ ir kt.; • Dalyvavimas sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose; • Varžybų atributikos (taikinius, vėliavėles ir pan.) piešimas, iškirpimas, gaminimas; • Paveikslėlių iš reklaminių žurnalų iškirpimas, aplikavimas, lipdymas; • „Archeologiniai kasinėjimai“, žaidimai su smėliu; • Kasdienė veikla, įgijant higieninius bei sveikos gyvensenos įgūdžius; • Taktilinių pojūčių lavinimas žiadžiant „Rašymas ant draugo nugaros“; • Namų darbų atlikimas su tėvelių pagalba.

5.3. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Ugdymo(si) pasiekimų sritys: aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, tyrinėjimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, problemų sprendimas, mokėjimas mokytis

Esminės nuostatos:

- didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais;
- domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja;
- nori pažinti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja;
- nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus;
- nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius;
- domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms, nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams įveikti.

Ugd. sritis	Žingsniai	Esminiai pasiekimai
APLINKOS PAŽINIMAS	2	• Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje; • Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus; • Kai kuriais daiktais (šukos, šaukštas, nosinaitė) naudojasi pagal paskirtį.
	3	• Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais; • Skiria atskirus gamtos reiškinius; • Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje; • Pasako savo ir savo šeimos narių vardus; • Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.
	4	• Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.); • Pasako miesto, gatvės pavadinimus, savo vardą ir pavardę; • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje; • Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius; • Atpažįsta ir pavadina dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus; • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).

	5	• Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas; • Pasakoja apie gimtąją gyvenvietę, savo gatvę įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus; • Orientuojasi darželio patalpoje; • Noriai mokosi naudotis buities prietaisais; • Atpažįsta ir įvardija naminius ir kai kuriuos laukinius gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo skirtumus; • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui; • Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra);
	6	• Pasako tėvų profesijas, įvardija savo gimtinę, žino savo namų adresą; • Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą; • Samprotauja apie suaugusiųjų profesijas, darbus palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai), apie gaminant daiktus žmonių įdėta darbą, darbe reikiamas žmonių savybes; • Domisi naudotais praeityje daiktais; • Papasakoja apie tradicines šventes; • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus gyvūnų, augalų; • Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo sąlygas ir mitybą, jų nauda žmonėms; • Prižiūri kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą; • Rodo besiformuojančią atsakomybę už artimiausios gamtinės aplinkos išsaugojimą, dalyvauja rūšiuojant atliekas.
SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS	2	Skaičiavimas • Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). Matavimas • Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą; • Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą; • Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje (paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.).
	3	Skaičiavimas • Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug; • Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą; • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Matavimas • Tapatina daiktus pagal formą, dydį; • Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus; • Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas; • Pradedą vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.

4	Skaičiavimas • Pradedama skaičiuoti daiktus ir lyginti daiktų grupes pagal daiktų kiekį; • Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris); • Supranta, kad pridedant ir atimant daiktus, jų skaičius keičiasi; • Vartoja kelintinius skaitvardžius: pirmas, antras. Matavimas • Atpažįsta ir grupuoja apskritos, keturkampės, kvadratinės formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus; • Veikdamas, pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą; • Labai skirtingus ir vienodus daiktus lygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę; • Pradedama skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, priekį, nugarą; • Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu; • Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius; • Skirtumus apibūdina žodžiais: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis ir pan.
5	Skaičiavimas • Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų savybių ir jų padėties erdvėje; • Skaičiuoja bent iki 5-ių; • Dėliodamas daiktus atsako į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau (mažiau)?; • Pastebi, kaip sudaryta pasikartuojančių elementų seka ir ją pratęsia, kartais pakeisdamas logiką; • Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas • Skiria trikampę, stačiakampę formas; • Vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“; • Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį; • Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu), apibūdina: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis; • Sudėlioja nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai; • Skaitydamas knygą juda iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią; • Skiria erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan.; • Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.

	6	Skaičiavimas • Susieja daiktų kiekį su atitinkamu skaitmeniu. Skaičiuoja bent iki 10; • Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį; • Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis; • Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. Matavimas • Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą; • Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą; • Matuodamas naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu); • Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius; • Apibūdina daiktų vietą ir padėtį sakydamas: į kairę į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, greta, viduryje, tarp ir kt; • Žino, jog esama pasikartojančių ciklų (savaitės dienos, metų laikai ir pan.).
INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS	2	• Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia;
	3	• Nuolat ką nors veikia, pats keičia veiklą;
	4	• Pasirenka veiklą ir žaidžia vienas ar su draugais; • Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjus); • Priima suaugusiojo pagalbą, padėtinimą, kai nesiseka.
	5	• Ilgesnį laiką plėtoja veiklą vienas ar su draugais; • Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.
	6	• Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną; • Ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą; • Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusįjį.
TYRINĖJIMAS	2	• Išbando žaislus ir daiktus; • Rodo, ką pavyko padaryti.
	3	• Domisi nepažįstamais daiktais ir medžiagomis.
	4	• Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais; • Pasirenka reikalingus daiktus žaidimui, veiklai.
	5	• Suvokia ryšį tarp to, iš ko padaryti daiktai, ir jų paskirtimi; • Išskiria daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus bruožus.
	6	• Atlieka trumpalaikius stebėjimus; • Tyrinėdamas pasitelkia įrankius (lupą, mikroskopą); • Palygina, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes.

PROBLEMŲ SPRENDIMAS	2	• Išbando jo aplinkoje esančių žmonių naudojamus veikimo būdus.
	3	• Drąsiai imasi sudėtingos veiklos; • Nepavykus prašo pagalbos ar meta veiklą.
	4	• Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes; • Susidurus su problema bando ją įveikti, nepasisėkus prašo pagalbos.
	5	• Ieško tinkamų sprendimo būdų, tariausi, mokosi iš nepavykusių veiksmų; • Nepasisėkus samprotauja, ką daryti toliau.
	6	• Pradedą numatyti sprendimų pasekmes; • Tariausi su kitais dėl veiksmų atlikimo; • Nepasiekus tikslo bando keletą kartų arba prašo pagalbos.
MOKĖJIMAS MOKYTI	2	• Išbando įvairius daiktus, bando pakartoti veiksmus.
	3	• Domisi, klausia kaip kas nors veikia; • Atidžiai stebi, modeliuoja veiksmus.
	4	• Siūlo žaidimų idėjas, žaidžia kūrybiškai; • Pastebi ir komentuoja žaidimų padarinius.
	5	• Veikdamas pasako, ko nežino, dėl ko abejoja; • Bando, klysta ir taiso klaidas, aptaria padarytus darbus, planuoja, spėlioja veiksmų pasekmes.
	6	• Ieško atsakymų į kylančius klausimus; • Kalba apie tai, ko norėtų išmokyti, planuoja savo veiklą; • Ieško reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žinyuose ar pan.); • Siūlo ir įgyvendina idėjas.

<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai</i>	
Ankstyvasis amžius • Savo ir draugų šeimos nuotraukų žiūrėjimas; • Stalo žaidimai „Žmogaus kūno dalys“, „Gyvūnai“, dėlionės, kt.; • Dėliojimas paveikslėlių iš geometrinių formų; • Žaidimas „Diena – naktis“, „Saulė-lietus“; • Gamtos objektų ir reiškinių, gyvūnų, augalų stebėjimas; • Sensorinių pojūčių lavinimo žaidimai - palyginimas, grupavimas pagal spalvą, dydį, formą; • Žaidimai su didaktine lėle: „Lėlė geria arbatą“;	Ikimokyklinis amžius • Probleminių klausimų, įvairių užduočių, lavinančių mąstymą, atmintį, dėmesį sprendimas; • Įvairių tyrimų (vaikų, tėvų nuomonių, įpročių, poelgių) rezultatų apibendrinimas, pateikimas lentelių, diagramų pavidalu; • Mįslių minimas; • Didaktiniai žaidimai įvairių pojūčių lavinimui: „Surask užsimerkęs“, „Paragauk ir pasakyk“, „Koks čia garsas?“, „Stebuklingas maišelis“; • Namų užduočių atlikimas su tėveliais: informacijos paieškos knygos, enciklopedijose, internete; • Naudojimas žiūronais, mikroskopu, magnetais, spyruoklėmis, veidrodžiais, keltuvas, didinamaisiais stiklais, svarstyklėmis ir pan.; • Apsilankymas gaisrinėje, poliklinikoje, policijoje, bibliotekoje; • Išvykos-atradimai į miškelį, pievą, Ozo kalvas, prie vandens telkinio, stebint laukinių gyvūnų gyvenimą pievoje, sode, tvenkinyje, ore, jų prisitaikymo prie aplinkos, prie metų laikų kaitos; • Paukščių globa; • Auklėtojos pasakojimų apie kitose šalyse gyvenančius žmones, gamtą klausymasis, informacijos paieškos klausiant tėvelių, pažintinėje literatūroje; • Manipuliavimas ir operavimas su daiktais; jų dydžių, ilgių įvertinimas, lyginimas pagal storį, svorį, plotį, aukštį, uždedant, pridedant; kiekio apibūdinimas, palyginimas, grupavimas; mažėjančių daiktų, ilgėjančių šiaudelių, didėjančių lapų eilių sudarymas; • Formų aplinkoje ieškojimas, regimas, lietimas, pavadinimas, naudojimas kuriant; • Dalyvavimas darželio, grupės šventėse, įvairių papuošimų, simbolių gaminimas (Velykoms, Kalėdoms, Užgavėnėms, Kaziuko mugei, Vasario 16-ajai ir kt.); • Gamtos reiškinių stebėjimai, „Gamtininko kalendoriaus“ kūrimas; • Kūrybinių darbų iš gamtinės medžiagos kūrimas; • Namų darbų atlikimas su tėvelių pagalba; • „Vienos dienos kelionė į gamtą“, „Kelionė į Aliaską“ (ką paimti?) planavimas.

5.4. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Ugdymo(si) pasiekimų sritys: sakytinė kalba, rašytinė kalba, meninė raiška
Esminės nuostatos: - nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba; - domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu; - spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas.

Ugd. sritis	Žingsniai	Esminiai pasiekimai
SAKYTINĖ KALBA	2	Klausymas - Klausosi ir supranta kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, reaguodamas kalba, mimika, gestais; - Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių; - Klausosi ir supranta nesudėtingus trumpus tekstus: žaidinimus, eilėraštukus, pasakas, pasakojimus; - Supranta su dienvakare susijusius paaiškinimus, prašymus, elementarius klausimus; - Išklauso ir supranta elementarius vienas po kito išsakomus nurodymus. Kalbėjimas - Dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori; - Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose; - Noriai dalyvauja pokalbiuose; - Kartoja, suaugusiam padedant, girdėtus trumpus kūrinėlius.
	3	Klausymas - Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių; - Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti; - Išklauso ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius nurodymus. Kalbėjimas 3-4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus; - Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną; - Kalba ir klausinėja apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato; - Vieną ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus, pats klausia;

		• Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomų pasakų, eilėraštkų frazes; • Sako „ačiū“, „prašau“; • Domisi televizijos laidelėmis vaikams, kalba apie jas.
4		Klausymas • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinėlių literatūrine kalba ir tarmiškai; • Pradeda išklausti suaugusįjį ar vaiką, jam sakantį, kalbantį, aiškinantį; • Reaguoja į nurodymus. Kalbėjimas • Kalba, klausinėja, prašo, užkalbina, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų; • Kalba apie tai, kas buvo praeityje, vyksta dabar, vartodamas paprastus gramatiškai taisyklingus sakinius, girdėtus naujus žodžius; • Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas, apsakymus, pridėdamas savo žodžius, papildydamas gestais ir mimika; • Žaidžia garsais ir žodžiais.
5		Klausymas • Klausosi tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų; • Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas • Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis; • Kalba apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus; • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių; • Vartoja daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.; • Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose; • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, deklamuoja, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja.
6		Klausymas • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų; • Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę; • Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus; Kalbėjimas • Kalbant atsižvelgia į bendravimo situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, problemas; • Vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); • Klausinėja apie išgirstą, matytą, sugalvotą, pajautą; • Pasakoja, kalba apie savo planuojamos veiklos eigą, aplinką, gamtos reiškinius, techniką; • Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis, naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius, technologinius terminus; • Komentuoja, atpasakoja, kuria, pasakoja įvairius tekstus, mįsles, istorijas, deklamuoja, žaidžia žodžiais, juokauja; • Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.

RAŠYTINĖ KALBA	2	Skaitymas • Savarankiškai ir padedant suaugusiajam vartant knygeles piršteliu rodo paveikslėlius; • Reaguoja į skaitomą tekstą rankų / kojų judesiais, veido raiška, emocijomis. Rašymas • Įvairiais rašikliais spontaniškai brauko popieriaus lape.
	3	Skaitymas • Varto knygeles, prašo „Paskaityk“; • Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Rašymas • Įvairiais rašikliais keverzoja vertikalias ir horizontalias keverzones.
	4	Skaitymas • Domisi skaitymu, vaizduoja, kad „skaito“; Knygelių paveikslėliuose įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus; Rašymas • Domisi įvairiais rašikliais, kompiuteriu; • Pastebi raides, simbolius (grafinius vaizdus), vaizduoja juos, manipuliuoja jais įvairioje veikloje.
	5	Skaitymas • Domisi raidėmis, pastebi vienodas; • Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms; • Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Rašymas • Suvokia spaudinių (kalendorius, valgiaraštis, reklama ir pan.) paskirtį; • „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus; • Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus; • Kopijuoja raides, paprastus žodžius, bando rašyti raides;
	6	Skaitymas • Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais teksta, iliustracijomis, ieško jose teksto pagrindimo; • Supranta nesudėtingų tekstų siužetą; • Domėdamasis spausdintu tekstu klausinėja; • Žino keliolika abėcėlės raidžių; • Pradedą skirti garsus, skiemenis, garsą sieja su raide. Rašymas • Supranta rašymo tikslus; • Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus; • Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. • Kompiuteriu rašo raides, žodžius.

MENINĖ RAIŠKA	2	• Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, mėgdžioja suaugusiųjų balso intonacijas, daineles.
	3	• Dainuoja 2–4 garsų daineles.
	4	• Kartu su kitais dainuoja (garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau); • Žaisdamas, vaidindamas kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja.
	5	• Vaidindamas stalo, lėlių teatre išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas.
	6	• Kurdamas vaidinimus improvizuoja veikėjų frazes, veiksmus, išsako norus, emocines būsenas.

<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai</i>	
Ankstyvasis amžius • Kalbos padargų, girdimojo suvokimo, smulkiosios motorikos, kvėpavimo lavinimo žaidimai: „Stebuklingi garsai“ (gamtos garsų įrašų – jūros, upelio čiurlenimo, paukščių čiulbėjimo, gyvūnų balsų klausymas), „Užmigdykime lėlytę“ (a-a-a), „Vėjas“ (ū-ū-ū), raištelio varstymas, pirščiukų žaidimai; • Žaidimai: „Atspėk, kas čia?“, „Pirštukų pasakėlės“ ir kt.; • Žaidimai su didaktine lėle: „Lėlė klausosi pasakos“, „Lėlė pasitinka draugus“, „Lopšinė lėlei“; • Knygelių vartymas, paveikslėlių žiūrėjimas: „Kas čia?“; • Žodiniai žaidimai „Pakartok“; • Koncertavimas: dainavimas, šokis; • Spalvinimas paveikslėlių, linijų piešimas lape; • Raidžių panašumo į aplinkinius objektus atradimai (pvz., kaip burbuliukas, kaip gyvatė ir pan.).	Ikimokyklinis amžius • Pasakojimai apie save ir šeimą: pasako savo ir artimųjų vardus, pavardę, amžių, kur gyvena, kur dirba; • Deklamavimas, dalijimasis praėjusių švenčių įspūdžiais; • Kopijavimas, puošimas, sugyvinimas raidžių, rašto ženklų; • Žodiniai žaidimai, sugalvojimas žodžiams „draugų“ pagal temą; • Siužetų, istorijų, pasakų kūrimas, pasakojimai pagal paveikslėlius,; • Maloninių žodelių, palyginimų sugalvojimas; • Vaizdingas daiktų apibūdinimas; • Žodžių, knygų „skaitymas“; • Su suaugusiųjų pagalba patarlių, liaudies bei vaizdingų posakių įsiminimas; • Kartu su auklėtoja leidimas grupės, darželio laikraštukų tėveliams; • Knygelių gaminimas; • Klausymasis pasakojimų, atpasakojimai, iliustravimas, „skaitymas“; • Ornamentavimas ritmiškai atkartojantis piešiamus elementus; • Savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygose paieškos; • Bibliotekėlės tvarkymas; • Smulkiosios motorikos ir kvėpavimo lavinimo žaidimai bei pratybos: rankų pirštų masažas ir mankšta, paveikslėlių iškirpimai iš reklaminių žurnalų, aplikavimas, lipdyba, „archeologiniai kasinėjimai“, žaidimai su smėliu, artikuliacinės pratybos – „Liežuvėlio mankštelė“; • Kukuliuotų lėlių gaminimas, siužetiniai, vaidmeniniai žaidimai su jomis, įgarsinimas situacijų; • Namų darbų atlikimas su tėvelių pagalba.

5.5. MENINĖ KOMPETENCIJA

Ugdymo(si) pasiekimų sritys: meninė raiška, estetiškas suvokimas, kūrybiškumas
Esminės nuostatos: - domisi, gėrįsi aplinka, meno kūriniais, menine veikla; - jaučia meninės raiškos džiaugsmą; - rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje; - jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Ugd. sritis	Žingsniai	Esminiai pasiekimai
MENINĖ RAIŠKA	2	Muzika, šokis - Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidimų judesius, muzikos garsus, dviejų–trių garsų melodijas. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. Žaidinimai, vaidyba - Žaidžiant mėgdžioja. Jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmiais (pamojuoja, apkabina). Vizualinė raiška - Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja; - Džiaugiasi dailės priemonės paliekamu pėdsaku ir patiriamais jūtimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį; - Tyrinėja dailės medžiagas ir priemones, atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).
	3	Muzika - Emocingai atliepia klausomus kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan.; - Dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais; - Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais; - Tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu; - Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. Šokis - Mėgdžioja žaidimų, gyvūnų, augalų judesius; - Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trių natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka...) seką. Žaidimai, vaidyba - Žaisdamas atlieka matytus veiksmus, judesius, vaizduoja siužeto elementus, reiškia emocijas. Vizualinė raiška - Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas, jose išvelgia daiktus ar įvykius; - Veikdamas dailės medžiagomis ir priemonėmis, mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.

4	Muzika • Judesiais emocingai atliepia vokalinių, instrumentinių kūrinių nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina; • Kartu su kitais dainuoja (garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau) trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono dainas, palydi ritmiškais judesiais. • Žaidžia muzikinius žaidimus, atlikdamas nesudėtingus judesius: eina, bėga, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių; • Improvizuoja išgaudamas garsus, pritaria suaugusiojo grojimui spontaniškai kuriant ritminius, melodinius motyvus. Šokis • Žaidžia šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius; • Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. Žaidimai, vaidyba • Žaisdamas atkuria matytas situacijas, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Reiškia emocijas muzikiniuose rateliuose; Vizualinė raiška • Įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis išgauna šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika; • Atranda spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę. Kuria koliažus, spauduoja, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.
5	Muzika • Balsu, judesiais, muzikos instrumentu improvizuoja, pritaria muzikos kūriniui. Atpažįsta kelių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius; • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą; • Muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus; • Balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. • Šoka sukamuosius ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštasis, stangrus, pritupiamasis) ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius; • Improvizuotai kuria penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas gamtos reiškinius, gyvūnus. Vaidyba • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą. • Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. Vizualinė raiška • Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti; • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).

	6	Muzika • Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių, įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus; • Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą; • Pritaria suaugusiojo grojimui, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį; • Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus. Šokis • Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių šokius; • Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką. Vaidyba • Kuria vaidinimus, improvizuoja veikėjų frazes, veiksmus, atskleidžia norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, aplinką; • Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas. Vizualinė raiška • Dailės darbeliais, papildant juos grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais ir kt.), iliustruoja realias ir fantastines istorijas, įvykius; • Kuria įgyvendinant išankstinį sumanymą, su kitais kuria bendrus dailės darbus; • Tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis.
KŪRYBIŠKŪMAS	2	• Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais; • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui.
	3	• Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje; • Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma; • Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.
	4	• Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes; • Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas; • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.
	5	• Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus; • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį; • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus; • Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.
	6	• Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų dalykų; • Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja; • Ieško atsakymų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, keičia, pertvarko, pritaiko, siekia rezultato; • Drąsiai eksperimentuoja, daro kitaip.

ESTETINIS SUVOKIMAS	2	• Reaguoja į suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, gražius daiktus ar vaizdus, spalvingas iliustracijas, šokančius ir vaidinančius; • Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.
	3	• Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius; • Emocingai reaguoja į garsų, intonacijų, žodžių sąsambį, į savo ir kitų piešinėlius, spalvingas iliustracijas, žaislus, į puošnia aprangą; • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.
	4	• Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti; • Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) į skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką; • Pasako įspūdžius apie klausytą kūrinių, matytą šoki, vaidinimą, dailės kūrinių, iliustracijas, daiktus ir reiškinius, apibūdina detales.
	5	• Mėgaujasi ir gėrasi menine veikla ir kūryba, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, garsais, formomis; • Pastebi meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, veiksmus). Pasako jausmus kūrybos proceso metu; • Dalijasi įspūdžiais po kultūrinių renginių lankymo. Pasako nuomonę apie muzikos kūrinių, šoki, vaidinimą, dailės darbelių ir kt.
	6	• Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba; • Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas ir kodėl jam gražu; • Pasakoja įspūdžius apie kūrybos procesą, nuotaiką, kilusius vaizdinius, ką sukūrė, kaip dalyviai dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius

- Eksperimentavimas, piešimas pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapymas guašu, akvarele;
- Štampavimas piršteliu, teptuku, štampukais, spaudavimas (plaštakų, pėdučių);
- Piešimas pagaliuku ant smėlio, sniego; kreida;
- Lipdymas iš vieno gabalo plastilino (rutulio sukimas, kočiojimas tiesiais judesiais);
- Įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų klausymasis;
- Muzikai pritarimas plojimu ir kt. ritminiais judesiais, ritminiais instrumentais;
- Muzikiniai žaidimai, lopšinių dainavimas žaislams;
- Saviraiška judesiu, identifikavimasis su šokių veikėjais - kaip „meškutė“, „kiškiukas“ ir pan.;
- Dainavimas, šokiai šventėse;
- Grojimas barškučiais, būgneliais.

Ikimokyklinis amžius

- Piešimas, tapymas, aplikavimas, lipdymas, lankstymas, konstravimas, karpymas, kūrimas portretų, gyvūnų, aplinkos objektų, gamtos vaizdų, pasakų veikėjų, tautinių kostiumų ir kt.;
- Derinimas kelių dailės raiškos technikų viename darbe;
- Tapymas ant netradicinių paviršių - audinio, stiklo ir pan.;
- Šventinių dekoracijų, meninių rėmelių savo darbams gaminimas;
- Liaudies meno dirbinių stebėjimas, piešimas liaudiškų simbolių, dekoravimas;
- Dalyvavimas organizuojant nuotraukų, dailės darbų parodėles;
- Dalyvavimas koncertuose, meninėse projektuose, akcijose;
- Muzikinių kūrinių klausymasis, domėjimasis muzikos atlikėjų grupėmis, muzikos instrumentais;
- Mėgdžiojimas gamtos garsų;
- Skandavimas, mįslių minimas, patarlių įsiminimas ir vartojimas;
- Improvizuoti koncertai grupėje, pasakų vaidinimai jaunesniųjų grupių vaikams;
- „Savo dainelių“, „savo šokių“ kūrimas;
- Stalo, šešėlių teatro vaidinimų kūrimas, panaudojimas pirštukinių ir pirštinių lėlių;
- Veiksmų siužetų, spektaklių draugams iš pasigamtintų ar aplinkoje rastų daiktų kūrimas;
- Vaidinimai pagal savo išgalvotą pasaką, istoriją;
- Liaudies meno, kultūrinių tradicijų, įpročių stebėjimas, perpratimas, dalyvavimas juose.

VI. UGDYMO SI PASIEKIMAI IR PAŽANGOS VERTINIMAS

Vertinimo tikslas – padėti auklėtojams ir kitiems ugdymo dalyviams tikslingai stebėti vaikų ugdymosi pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymosi poreikius, kuo kryptingiau pritaikant ikimokyklinio ugdymosi turinį vaikų grupei ir kiekvienam vaikui, garantuojant ugdymosi prieinamumą ir kokybę, užtikrinant tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo informacija padeda numatyti ugdymo proceso spragas, parinkti tinkamiausias ugdymosi formas, metodus, priemones, užtikrinti ugdymosi nuoseklumą, individualizavimą, tęstinumą, tėvų informavimą apie vaiko ugdymosi rezultatus, grupės vaikų pasiekimų apibendrinimą, ugdymo prioritetų numatymą.

Informacija apie vaiką renkama įvairiais būdais:

- stebint vaiką natūralioje veikloje, t. y. žaidžiant, tyrinėjant, kuriant, judant;
- pokalbio su tėvais ir vaikais metu;
- analizuojant vaiko kūrybą;
- analizuojant veiklos, elgesio vaizdo įrašus, nuotraukas.

Vertinimas vyksta pagal „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašą“. Pasiekimai vertinami 2 kartus per metus - spalį ir gegužę. Kiekviena ugdymosi sritis vertinama atitinkamu žingsniu, sudaroma pasiekimų diagrama, kuri aptariama su tėvais ir leidžia individualizuoti ugdymą bei atkreipti dėmesį į vaiko ugdymosi gebėjimus bei sunkumus. Vaikų įvairūs dailės darbeliai, sukurtos knygelės, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų užfiksuoti vaiko keliami klausimai, pasakojimai, žodinė kūryba, fizinio pasirengimo įvertinimai segami į kiekvieno ugdytinio segtuvą. Sukaupta medžiaga – informatyvi: užrašytas vaiko vardas, data, gali būti užrašyti vaiko išsakyti įvertinimai, pedagogo pozityvūs komentarai, gali būti nurodytas įdėtos vertinimo medžiagos tikslas. Vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvuose kaupiama informacija skirta visiems: pedagogui, tėvams, pačiam vaikui, įstaigos vadovams. Vaiko segtuvai padėti visiems prieinamoje vietoje. Aplanke surinkta medžiaga leidžia pastebėti vaiko pasiekimus. Sukauptas aplanas perduodamas tėvams kiekvienų metų gegužės mėnesį.

Apie individualius vaiko pasiekimus grupių auklėtojos (mokslo metų pabaigoje) informuoja tėvus įvairiomis formomis:

- individualių vaiko gebėjimų ir pasiekimų suvestinės;
- individualių pokalbių metu vaiko gebėjimų ir pasiekimų aptarimai;
- vaiko pasiekimų laišakai.

Vaiko aprašai laikomi auklėtojo numatytoje vietoje, tai konfidenciali informacija. Pedagogas individualių vaiko vertinimų aprašų neviešina. Esant reikalui (pvz., įtarus smurtą šeimoje) pedagogai apie esamą situaciją informuoja įstaigos vadovus arba VGK. Apibendrinti grupės vaikų pasiekimai, naudojami pedagogų darbo analizei bei įsivertinimui, planuojant tolimesnį ugdymo procesą.

VII. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Aktyvūs mokymosi metodai. Šiuolaikinių didaktikų centras, 2011.
2. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Tėvams, globėjams, pedagogams. – V., 2001
3. Bandžienė O. ir kt. Vaikų kūno kultūra. – Š., 2004
4. Berns R.M. Vaiko socializacija. – V., 2009
5. Daniels Elen R., Statford K. Atvirų grupių visiems kūrimas. – V., 2000
6. Dodge D.T. ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – V., 2007
7. Dodge D.T. ir kt. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – V., 2008
8. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. – K., 2002
9. East V., Evans L. Vienu žvilgsniu. Praktinis vaiko specialiųjų poreikių tenkinimo vadovas. – V., 2005
10. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. – Šv. ir mokslo ministerijos šv. aprūpinimo centras, 2015.
11. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika. – V., 2005
12. Ivoškuvienė R., Kaffemanienė I., Baranauskienė V., Burneckienė I., Makarovienė M., Varkalevičienė A. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės. – Š., 2003
13. Javtokas Z. Sveikatos mokymas: mokymo formos ir metodai. – V., 2012.
14. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti. – V., 2006
15. Monkevičienė O. Vėrinėlis. – V., 1995
16. Neifachas S. Projektinė veikla ikimokyklinėje, priešmokyklinėje grupėje: teorija ir praktika. – V., 2005
17. Neifachas S. Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas. – V., 2008
18. Neifachas S. Vaikų ugdymas darželyje: dabarties ir ateities perspektyva. – V., 2008
19. Rajeckas V. Švietimas: raida, dabartis. – V., 2001
20. Specialiojo ugdymo pagrindai. – Š., 2003
21. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. – M., 2006

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas
2. Lietuvos švietimo koncepcija
3. Vaiko teisių konvencija
4. Vaiko gerovės valstybės politikos strategija

Interneto svetainės:

1. www.smm.lt
2. www.lrs.lt
3. www.svietimas.takas.lt
4. www.ikimokyklinis.lt
5. www.maziejisnekorai.lt